

John L. Clarke: Armies in Homeland Security: American and European Perspectives.

Washington D.C.: National Defense University Press, 2006; viii + 251 blz.; ISBN 1-57906-074-9

In steeds meer gevallen krijgt het militaire apparaat, goed georganiseerd, getraind, uitgerust, mobiel en beschikbaar als het is, bij terroristische daden en rampen belangrijke taken toebedeeld. Binnenlandse veiligheid wordt een steeds belangrijker beleidsonderdeel. Dat neemt niet weg dat de militaire strijdkrachten zijn opgeleid voor opdrachten die verschillen van ingrepen 'for achieving effective homeland security'. Aan hun optreden in dit verband kleven gevaren. Ze zijn geen politie-agent. Het gevaar dat ze geweld zullen gebruiken op een wijze die voor binnenlandse verhoudingen niet passend is, is constant aanwezig. In deze bundel van elf essays, geschreven door hoge militairen en experts verbonden aan instituten op het terrein van de defensie, wordt nagegaan hoe men in Oostenrijk, Bulgarije, Frankrijk, Duitsland, Hongarije, Italië, Roemenië, Oekraïne, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en de Europese Unie het vraagstuk van het inzetten van militaire strijdkrachten in kwesties van binnenlandse veiligheid benadert. Daarbij dient men te bedenken dat er grote onderlinge verschillen tussen bovengenoemde staten bestaan wat betreft historie en actuele situatie. Zo wordt in de essays over Bulgarije, Oekraïne, Hongarije en Roemenië veel aandacht geschonken aan de veranderingen die zich na het uiteenvallen van de Sovjetunie op militair terrein hebben voltrokken, terwijl in het essay over Frankrijk de Franse gendarmerie en andere Franse paramilitaire politiekorpsen waarover dit land beschikt, aan de orde komen. In de EU blokkeert de grote onderlinge verdeeldheid gezamenlijk optreden. De auteur van het desbe-

treffende essay, Brooks Tiger, die als journalist voor *Defense News* te Brussel de EU en de NAVO in zijn portefeuille heeft, vreest dat alleen een terroristische catastrofe de hoofdsteden van de lidstaten tot een gemeenschappelijke houding kan dwingen. Het was, ironisch genoeg, een natuurramp (de *tsunami* van 2004) die de EU ertoe bracht na te gaan denken over eventueel gebruik van militaire strijdkrachten ten behoeve van de binnenlandse veiligheid. Over een mogelijke civiel-militaire samenwerking binnen de EU wordt echter nog steeds slechts fluisterend gesproken. Maar fluisteren is altijd nog beter dan zwijgen, aldus Tiger. (F.v.d.B.)

J.A. Hoeksma: De uitvinding van Europa - De Europese Unie als nieuw verschijnsel in het volkenrecht.

Assen: Van Gorcum, 2007; eerste druk; 60 blz.; 12,95 euro; ISBN: 978-90-232-4342-7

Een vijftienjarige onderzoekstocht naar het verschijnsel Europese Unie heeft geresulteerd in dit 60 pagina's tellende essay. Het betoog draait om de vaststelling dat de Europese samenwerking zich in vijftig jaar heeft ontwikkeld tot een nieuw juridisch fenomeen dat zich tussen de van oudsher gescheiden rechtsdomeinen staatsrecht en internationaal publiekrecht bevindt. Sinds het Verdrag van Maastricht en de daardoor in het leven geroepen Europese Unie is er geen sprake meer van een 'gewone' internationale organisatie naar de volkenrechtelijke definitie van 'een verband tussen staten', maar van een constitutionele internationale organisatie gedefinieerd als 'een unie van burgers en lidstaten'. Hoeksma zet uiteen dat een 'grondwet' de relaties tussen burger en staat vastlegt, terwijl het begrip 'verdrag' past voor het optekenen van relaties tussen staten onderling. Met het huidige hybride karakter van de Unie dienen nieuwe spelregels

te worden vastgelegd in een mengvorm van beide begrippen: een constitutioneel verdrag. Een constitutioneel verdrag wordt hiermee gepresenteerd als de oplossing voor het nieuwe juridische fenomeen dat de EU vormt. Het Verdrag van Maastricht is in zijn optiek een eerste praktijkvoorbeeld van een constitutioneel verdrag. Bij de totstandkoming van het Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa wijst de auteur op een aantal 'grote fouten' die voorkomen hadden kunnen worden als Europese regeringsleiders hadden stilgestaan bij de implicaties van de evolutie van de Europese samenwerking naar een 'unie van burgers en lidstaten'. Aan het eind van zijn betoog gaat Hoeksma met veel stelligheid ervan uit dat de door hem verworven inzichten ook de regeringsleiders zullen verlichten 'als de betovering eenmaal verbroken is'. Dergelijke feeëriek taal komt naïef over. Ook valt Hoeksma aan te rekenen dat hij in zijn betoog zelf voorbijgaat aan de burger, die met zijn 'schijnbaar irrationele stemgedrag' tijdens het referendum van 2005 wellicht iets anders heeft willen uitdrukken dan het verlangen naar de erkenning van de EU als constitutionele internationale organisatie. De vragen of de burger zich wel burger *voelt en wil zijn* in deze 'unie van burgers en staten', of wat hiervan de toegevoegde waarde voor burgers is, worden niet behandeld. Het essay geeft een aardige uiteenzetting van de aard en implicaties van de volkenrechtelijk ambigue Unie, maar sluit hoogdravend af met de stelling dat het gepresenteerde inzicht 'de wetenschappelijke basis legt voor de oplossing van een belangrijk probleem'. (M.v.d.B.)

David Shambaugh (red.): Power Shift. China and Asia's New Dynamics.

Berkeley/Los Angeles/Londen: University of California Press, 2005; xix + 383 blz.; 65,- dollar
ISBN 13 978-0-520-24570-9

Aan deze bundel is meegewerkt door 17 wetenschapslieden, verbonden aan prestigieuze wetenschappelijke instituten in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Korea, China, Singapore, Japan en Australië. Redacteur Shambaugh is hoogleraar politieke wetenschappen en internationale betrekkingen aan de *George Washington University*. Aan het schrijven van de artikelen ging een tweedaagse 'brainstorming' vooraf, waaraan de auteurs van de bundel en een aantal 'leading experts from the Washington, D.C., political community' deelnamen. Aan deze discussie over de parameters en de implicaties van China's opkomst als belangrijke mogendheid lag de hypothese ten grondslag dat China bezig was dé belangrijkste mogendheid in Azië te worden en dat het regionale systeem 'was again becoming Sinocentric, as it was centuries ago'. Men bleek echter van mening dat dit beslist niet het geval was – 'at least not yet' (blz. xi). In deze bundel wordt in 16 artikelen, verdeeld over zes delen, de opkomst van China, zijn toenemende economische, politieke en diplomatieke invloed in de regio en de wereld, de zich ontwikkelende relaties met landen als Taiwan, Rusland, Korea en Japan en de gevolgen van een en ander voor de regionale veiligheid en de Amerikaanse belangen, geanalyseerd. De bundel wordt afgesloten met een deel waarin de 'transformatie van de Aziatische Veiligheids Orde', en hoe die zich verder zou kunnen ontwikkelen, aan de orde komen. Op basis van wat hierin en in andere artikelen naar voren komt, suggereert Shambaugh in zijn inleiding zeven mogelijke modellen van een toekomstige Aziatische orde: een Chinees-dominant (hegemoniaal) systeem; een systeem waarin sprake is van grote-mogendhedenrivaliteit; een zogenaamd 'hub and spokes'-alliantiesysteem van bilaterale militaire bondgenootschappen; een 'concert of power'-systeem, waarbinnen de handhaving van stabiliteit door belangrijke naties of allianties van naties

vooropstaat; een machtscondominium van de Verenigde Staten en China; een normatieve gemeenschap, waarin de naties een aantal normatieve regels en doelstellingen aanvaarden en beloven zich daaraan te houden; en een complex interdependentiesysteem, niet zo zeer gevormd rondom veiligheidsdoeleinden, maar meer rondom een 'dicht web van economische, technologische en andere banden tussen naties' in een tijdperk van toenemende globalisering. Volgens Shambaugh is een 'multitextured and multilayered hybrid system' bezig zich te ontwikkelen, dat zich uitstrekt van Afghanistan via Rusland en Japan tot Australië en dat elementen in zich draagt van de 'hub and spokes', de normatieve en de complexe interdependentie-systemen. Met op de achtergrond een opdoemend tweepolig 'balance of power'-systeem. Maar dat zal wel geen werkelijkheid worden vanwege het nachtmerrie-achtig karakter van zo'n systeem voor de grote meerderheid van de Aziatische staten, die dan moeten kiezen tussen Beijing en Washington. (F.v.d.B.)

Joseph E. Stiglitz: Making globalization work.

*New York/Londen: W.W. Norton & Company, 2006; xxv + 358 blz.; 26,95 dollar
ISBN 0-393-06122-1*

Globalisering wordt van twee kanten bekritiseerd, aldus de auteur. De ontwikkelde landen zijn beducht voor de 'outsourcing' die het met zich brengt, terwijl de ontwikkelingslanden merken dat het effect van globalisering in hun nadeel werkt. In beide groepen treft men mensen aan die van mening zijn dat belangen van grote ondernemingen ('corporate interests') ermee worden gediend ten koste van andere waarden. Stiglitz was van 1993 tot 1997 adviseur van Clinton, werkte van 1997 tot 2000 bij de Wereldbank, kreeg in 2001 de Nobelprijs

voor Economie en is thans teruggekeerd naar de academische wereld. Hij wendt zijn vergaarde kennis van het optreden van nationale regeringen, internationale instellingen en multinationale ondernemingen aan om in bovengenoemde studie de huidige vorm van globalisering op de pijnbank te leggen. In een omvattende analyse legt hij haar feilen en falen bloot. Hij blijkt niet te geloven in de automatische efficiëntie van de markt. Er is altijd sprake van een asymmetrie van informatie en de onzichtbare hand van Adam Smith is onzichtbaar omdat ze er gewoon niet is. En: 'without appropriate government regulation and intervention, markets do not lead to economic efficiency' (blz. xiv). In tien hoofdstukken analyseert Stiglitz het huidige systeem, komt tot de conclusie dat het sterk in het voordeel van de industrieel ontwikkelde landen werkt en dientengevolge de huidige ongelijkheid tussen rijk en arm bevordert. Vooral het *Global Reform System* moet het bij hem ontgelden: 'the problems of the global financial system are systemic and have much to do with the global reserve system.' Dit moet drastisch worden hervormd (blz. 268). Hij beveelt een groot aantal maatregelen aan die ten doel hebben tot een evenwichtiger spreiding van de voordelen van globalisering te komen. Voor een groot gedeelte van de wereld - zo besluit Stiglitz zijn betoog - lijkt globalisering, zoals het nu in de praktijk werkt, op een 'pact van de duivel'. Nauwere integratie in de wereldeconomie heeft vaak grotere onzekerheid en grotere ongelijkheid, alsmede aantasting van bestaande levenswijzen en waarden tot gevolg, maar: 'We can make globalization work, not just for the rich and powerful but for all people, including those in the poorest countries'. Dat is een lange en moeizame taak, waar we al veel te lang mee hebben gewacht om die aan te vatten (blz. 292). De studie van Stiglitz is uitvoerig gedocumenteerd en bevat een register van 20 pagina's. (F.v.d.B.)